

Slutrapport för stöd till insatser på livsmedelsområdet

2010-01-28

Ökad omläggning till ekologisk produktion med fokus på lönsamhet, samverkan och attraktionskraft

Projektet "Ökad omläggning till ekologisk produktion" har följt projektplanen som bifogades ansökan.

1. Sammanfattning

Med riktade insatser har vi i projektet:

- aktivt bidragit till markant ökad omläggning till ekologisk produktion
- kompletterat med material till hemsida med utförlig information till lantbrukare i samband med omläggning <http://www.ekolantbruk.se/mereko>
- medverkat i en mängd möten, kursdagar, lantbrukarträffar och presenterat fakta och statistik
- i nära samarbete med LRF och Arla prioriterat riktade insatser för att nå målgruppen
- inlett motsvarande samarbete med Milko och Skånemejerier
- presenterat och problematiserat hur hinder för omläggning kan undanröjas för omläggning och öka samarbeten mellan lantbrukare
- varit resurspersoner i olika sammanhang där omläggning till ekologisk produktion diskuterats
- producerat tips och fakta i inspirationsblad om gårdsanpassningar för att genomföra omläggning
- i nära samarbete med flertalet aktörer på marknaden för ekologiskt kött kartlagt möjligheterna med konsumenternas efterfrågan på ekologiskt kött
- sammanställt och förmedlat information om priser, volymer och lönsamhetsutvecklingar inom den ekologiska primärproduktionens olika branscher, samt fungerat som påtryckare för att åstadkomma bärkraftig lönsamhet i den ekologiska primärproduktionen som en förutsättning för en ökad ekologisk produktion.

De nya samarbetsformerna vi etablerat och utvecklat under projektperioden är konstruktiva och framåtsyftande. En mängd positiva nya kontakter har tagits under projektperioden med personer som på olika sätt efterfrågar ekologiska livsmedel, som konsument, handlare, förmedlare eller producent.

2. Bakgrund

Marknaden för ekologiska livsmedel växer sedan flera år tillbaka. Tillväxttakten har tilltagit kraftigt de senaste åren och landade på +25–30% under 2007 och +50–70% för de första tre kvartalen 2008. Marknadsvärdet för ekologiska livsmedel låg på ca 4,5 miljarder kronor i slutet av 2007 och ser ut att hamna kring 6–7 miljarder kronor i slutet av 2008 (Ekologiska Lantbrukarnas egna beräkningar). En av de starkaste dämpande faktorerna för en fortsatt positiv marknadsutveckling har varit/är bristen på flera svenskproducerade ekologiska råvaror. Bristen är mest akut på ekologisk mjölk. Ekologiska frukter och grönsaker har det funnits brist på en längre tid. Även ekologiska ägg, griskött och spannmål skulle det behöva produceras mer av för att möta efterfrågan. För att förhindra att marknadsökningen tillgodoses av import behövs en utökad ekologisk produktion på befintliga såväl som på nya gårdar med ekologisk produktion. Även internationellt efterfrågas större volymer ekologiska produkter än vad som finns idag och Sverige skulle kunna öka exporten om bara volymerna fanns. Utvecklingen av marknaden för svenska ekologiska livsmedel är alltså till del begränsad av primärproduktionen. Fler ekologiska producenter behövs i många delar av landet.

Orsakerna till att flera lantbrukare inte lägger om till ekologisk produktion är flera. I Aktionsplan 2010, (Ekologiskt Forum, KSLA, 2007) listas några särskilt viktiga faktorer som begränsar omläggningen. Där nämns bland andra bristen på lättåtkomlig marknadsinformation för primärproducenter så att lantbrukaren kan bedöma kostnader och intäkter inför en eventuell omläggning. Ett nödvändigt incitament för omläggningen är givetvis förbättrad lönsamhet men även underlag för att kunna göra en riskbedömning i samband med omläggningen av produktionen. Attraktionskraften behöver förbättras och den ekologiska produktionens status inom det svenska lantbruket ska lyftas till en viktig framtida affärsmöjlighet som kräver en aktiv produktutveckling och marknadsföring.

3. Syfte och målgrupp

Det övergripande syftet har varit att bidra till ökad omläggning till ekologisk produktion av råvaror. Och att med marknadsinformation, lönsamhetsberäkningar, samverkanslösningar och annan fakta visa på potentialen för ekologisk produktion och öka attraktionskraften i produktionen.

Målgrupp har varit producenter, såväl konventionella med intresse för omläggning som ekologiska med potential för utökning av ekologisk produktion. Även rådgivare och andra tjänstemän med direktkontakt med lantbrukare har varit målgrupp för projektet.

4. Projektets mål

Målsättningen för sammanställning av marknadsinformation har varit att förmedla marknadssignalerna genom att ge marknadsinput för 3–5 branscher/regioner vid ett tiotal tillfällen med uppskattningsvis 2–3 sidor/tillfälle.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- Sammanställt utvecklingen inom regionala försäljningssamarbeten mellan ekologiska nötköttsproducenter. Resultatet har publicerats i vår tidning Ekologiskt lantbruk och på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Omfattande arbete har gjorts för KRAV-grisproducentgruppen med att sammanställa prisinformation, förmedla marknadssignaler och marknadskontakter. Dels som ett

led i processen mot ny kontraktskrivning, och dels för att skapa en bas för en ökad produktion av KRAV-grisar – en produktion som länge har legat konstant och där marknaden tydligt efterfrågar större volymer.

- Sammanställt utvecklingen inom regionala försäljningssamarbeten mellan ekologiska lammproducenter. Resultatet har publicerats i vår tidning Ekologiskt lantbruk och på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Gjort beräkningar av kraftfoderförsörjningen, med särskild vikt vid proteinfodermedlen, till ekologiska mjölkkor och ekologiska värphöns. Beräkningarna har gjorts för åren 2004 – 2008 med prognos för fem år framåt. Resultatet har publicerats i vår tidning Ekologiskt lantbruk och på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Skrivit och publicerat två marknadskommentarer i vår tidning Ekologiskt Lantbruk.
- Skrivit artiklar om försäljningen av ekologiskt kött genom Änglamark och Saltåkvärn i vår tidning Ekologiskt lantbruk och på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Sammanställt och publicerat statistik över utvecklingen för antal ekologiska höns 2005 – 2008 på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Sammanställt och publicerat statistik över försäljningen av ekologisk mjölk, syrade produkter och gräddde 1995 - 2008 på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Sammanställt och publicerat en marknadsöversikt över företag som tillverkar och säljer ekologisk rapsolja på vår hemsida www.ekolantbruk.se

Målsättningen för lönsamhetsberäkningar och riskbedömningar inför förändrad produktion har varit att göra övergripande uppföljningar och sammanställningar av lönsamhets- och riskkalkyler (prisutvecklingar, avkastning osv.) (en per bransch) som görs tillgängliga via våra medier Ekologiskt Lantbruk, www.ekolantbruk.se, samt andra branschtidskrifter. Materialet ska fungera som stöd för enskilda lantbrukare i deras omlägningsplaner.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- Publicerat prisutvecklingen av slaktnoteringarna för ekologiska nöt, lamm och gris, 2001 - 2009 på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Publicerat prisutvecklingen för ekologisk spannmål 1999 – 2009, samt merpriserna i relation till konventionella spannmålspriser 2005 - 2009 på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Publicerat mejeriföreningarnas ekotillägg 2006 – 2009, samt skillnader mellan betalning för ekologisk mjölk och grundavräkning 2004 – 2009 på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Publicerat prisutvecklingen på ekologiska ägg på vår hemsida www.ekolantbruk.se.
- Gjort beräkningar av foderkostnader etc som underlag till diskussioner kring utvecklingen på marknaden för ekologiska slaktsvin.

Målsättningen för att presentera samverkanslösningar mellan lantbrukare för att skapa förutsättningar för omläggning till ekologisk produktion och förbättrad lönsamhet har varit att presentera fem olika lyckade samarbeten i våra medier Ekologiskt Lantbruk, www.ekolantbruk.se, samt andra branschmedier. Handlar i huvudsak om samarbeten mellan djur- och växtodlingsgårdar.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- Vid upprepade tillfällen har lantbrukare presenterat samverkanslösningar som framgångsrika exempel för lyckad omläggning
- I samarbete med rådgivare, jurister och tjänstemän vid mejerierna identifierat såväl goda förebilder som svårigheter med att inspirera lantbrukare att ta steget till samverkan
- I samarbete med experter inom området samverkan och ekologisk produktion genomfört en LOTS-process och identifierat framgångsfaktorer, hinder och tillvägagångssätt för ökad samverkan lantbrukare emellan

Målsättningen för att öka attraktionskraften i den ekologiska produktionen genom att delta i olika öppna forum och diskutera den ekologiska produktionens fördelar och brister i kombination med företagets lönsamhet och konsumenternas efterfrågan, har varit att vara diskussionspartner och föredragshållare på olika lantbruksföretagsutvecklingsträffar och liknande, uppskattningsvis 5–10 möten.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- Deltagit i flera än 10 möten där ekologiska lantbrukets produktion fördelar och brister lyfts fram och kritiska röster kommit fram och där diskussionen lyfts på en konstruktiv och framåtsyftande nivå
- Deltagit som föredragshållare vid fler än 10 möten och presenterat underlag och potential utifrån företagsperspektiv

Målsättningen för att sammanställa material om den ekologiska produktionens betydelse i att nå de nationella miljömålen har varit att kortfattat presentera, ca 5 sidor, både på hemsidan och tryckt medium.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- I samband med ovanstående tillvägagångssätt att öka attraktionskraften lyft fram den ekologiska produktionens betydelse i att nå de nationella miljömålen
- Använt underlag för det ekologiska lantbrukets bidrag i att utöver miljömålen bidra till lantbrukets anpassning för klimatomställning, ett område som varit i fokus under projektperioden och som kompletterar arbetet med att nå miljö kvalitetsmålen
- Vi har hänvisat till redan befintligt material om det ekologiska lantbrukets bidrag till att uppnå miljö kvalitetsmålen såväl från SLU som från Jordbruksverket. Anledningen till att inte trycka ytterligare material grundades på att under projektperioden när debatten från professorer från SLU och politiker blossade upp under sommaren

2009 var projektperioden alltför knapp för att hinna med en tillräckligt lång förankringsprocess med våra samarbetspartners för att nå en konsensusnivå.

Målsättningen för att på ett enkelt sätt presentera det ekologiska regelverket, dvs. vilka steg behöver en lantbrukare ta/vilka anpassningar behöver göras för att ett lantbruk kan bli ekologiskt och förmedlas via hemsida och tryckt medium.

Vi anser att vi uppnått målen genom att vi

- Presenterat fakta under www.ekolantbruk.se/mereko som fokuserar de områden som många lantbrukare och rådgivare anger som begränsande för omläggning
- Deltagit i ett stort antal möten med lantbrukare, rådgivare och andra där det ekologiska regelverket belyses och där lantbrukare som löst praktiska problem kring dessa frågor, begränsande för omläggning, presenterat lösningar.

5. Genomförandeplan och tidsplan

Arbetet har genomförts löpande under projektperioden.

6. Spridning av projektets resultat

Spridning av information av aktiviteterna har varit omfattande. Dels har information spridits via Arlas nyhetsbrev, LRFs interna informationskanaler, via hemsidor hos Ekologiska Lantbrukarna, LRF och Arla.

Faktablad används och sprids av rådgivare, coacher, förtroendevalda, stort antal ekologiska lantbrukare runt om i landet.

Både sammanställningarna av marknadsinformation och de branschvisa lönsamhetsberäkningarna och riskbedömningar har även förmedlats direkt till en rad lantbrukargrupperingar, förädlingsföretag, rådgivare och andra aktörer inom branschen.

Generella lantbrukstidningar såsom ATL och genom journalistkontakter på dagstidningar i olika delar av landet, och även internationella branschorganisationer har sammanställningarna också fått större spridning.

Lönsamhetsberäkningarna, prisdiagrammen osv. finns fortsatt tillgängliga och skapar möjligheter för vidareutvecklingar.

7. Projektets finansiering

Se projektets finansiering under E4 på ansökan om utbetalning av stöd.

8. Projektets arbetssätt

Projektet har utförts av Ekologiska Lantbrukarna i nära samarbete med LRF, Arla, Stockholms butikskött. I styrgruppen för projektet har Helena Jonsson, LRF, Gun Olsson, Arla foods, Isabel Moretti, LRF och Maria Dirke, Ekologiska Lantbrukarna ingått. Styrgruppen har haft löpande kontakt under projektperioden. Maria Dirke har ansvarat för samordningen av projektets olika delar. Maria har varit föredragande och ansvar för förankring av arbetet i styrgruppen. Olika delar av projektet har respektive ansvarig person förankrat och utvecklat i samarbete med resurspersoner inom och utanför styrgruppen.

9. Slutsats och rekommendationer

Intresset för omläggning till ekologiska produktion har varit större under 2009 än på många år. Den efterfrågan på ekologiska produkter som finns på marknaden får alltbättre gehör hos Sveriges lantbrukare. Gensvaret på de insatser vi gjort inom projektet har i linje med detta varit goda. De allt bredare samarbeten som utvecklats inom ramen för projektet har varit framgångsrika och ger goda förutsättningar för alltfler lantbruksföretag att ta steget till att börja producera ekologiska livsmedel.

Utan marknad ingen ökad produktion, därför har projektet bidragit starkt just genom att sammanställa och förmedla tydlig marknadsinformation (vilket för det mesta har inneburit mycket positiva efterfrågeutvecklingar), inkl pris och lönsamhetskalkyler som är själva basen i livskraften och möjligheten att öka den ekologiska primärproduktionen.

10. Kontaktperson

Maria Dirke

Tel: 0155 – 21 74 79, 0709 999 160

maria.dirke@ekolantbruk.se

Ekologiska Lantbrukarna i Sverige

Sågargatan 10A

753 18 Uppsala

Bilagor som har skickats separat:

- utdrag från hemsidan www.ekolantbruk.se, marknadsinformation och artiklar
- några nummer av tidningen Ekologiskt Lantbruk
- tips&faktablad "mer eko"